

Korta rapporter – *Short communications*

Häckning av svarthakedopping *Podiceps auritus* i Östergötlands ytter-skärgård 2007

Breeding record of Horned Grebe Podiceps auritus in the outer archipelago of Östergötland in 2007

LARS HEDENSTRÖM

I Östergötlands läns ornitologiska förenings tidskrift *Vingspegeln* (Hedenström 2006) beskrev jag en visserligen misslyckad, men ändå häckning av svarthakedopping i Östergötland ytter-skärgård 2006. Doppingarna återkom 2007 och gjorde inte mindre än fyra försök att få sitt bo förankrat på sätt som kunde motstå skärgårdens nyckfulla väderlägen.

Svarthakedoppingens normala habitat utgörs ju av näringsrika vass- och kaveldunbeväxta insjöar eller gölar. Många nyanlagda s.k. viltvatten har anammats av arten, vilken härigenom lyckats återhämta sig från en vikande numerär. 1965 (Hedenström 1966) konstaterades en häckning i Östergötlands inre skärgård, där bo och sedermera ungfågel upptäcktes. 2006 och 2007 var det dags igen, men denna gång i den yttre skärgården bland kala skär och blåstång.

Bland några småskär omedelbart nordost om Gräsmarö i Gryts norra skärgård upptäcktes den 25 maj 2007 ett bo av svarthakedopping innehållande sju ägg på exakt samma plats som 2006. Ytterligare ett bo var under byggnation c:a 50 meter sydvart. Skären, som går under benämningen Stenkrokshälarna, består av fyra nästan kala bergklabbar förenade av undervattensberg med ett ringa djup, där blåstång och andra brun- samt en del grönalger svarar för växtligheten. Boet var uppbyggt och omgivet av blåstång och låg helt öppet. Ett av skären hyste

en skrattnåskoloni med ett 50-tal bon, bland vilka ungefär lika många bon av silvertärna återfanns. Vidare häckade knölsvan (1 par), ejder (2–3 bon), vigg (3–4 par) tofsvipa (1–2 par), större strandpipare (1 par), rödbena (1 par), fiskmå (10-talet par) och sädesärta (1–2 par). Efter häckningssäsongen noterades en ymnig växtlighet på det mest frekventerade skäret, där dominansen utgjordes av renfana, älggräs och klibbglim med inslag av fågelbär på den södra delen (skrattnåskars verk).

Den 31 maj inträffade ett oväder med åska, regn och blåst, varvid halvmeterhöga vågor helt bortspolade de båda bona, vilka båda låg helt oskyddade mot den rådande vindriktningen. Detta hindrade inte det ena paret från att den 8 juni ha förfärdigat ett nytt bo innehållande ett ägg på samma plats som tidigare, medan det andra paret uppehöll sig inom sitt revir. Den 22 juni fanns åter två bon, nu med vardera fem ägg. En ruvande dopping tronade på respektive bo, medan kontrahenten uppehöll sig i närheten. Den 2 juli ruvade fortfarande den ena doppingen på sitt bo, medan det andra spolats bort vid ett oväder dagarna dessförinnan.

Sommarens instabila väder medförde att den 14 juli fanns inget bo till synes, medan ett av paren fortfarande uppehöll sig i området. Några dagar senare (den 22 juli) sågs de släpa ihop bohög nummer tre på samma plats som tidigare. Om några ägg blev lagda i denna kunde aldrig konstateras, ty vid nästa kontroll (den 30 juli) var även denna tånghög försvunnen, dock ej doppingarna, vilka nu började anta en dräkt som närmade sig vinterdräkten. Då de betedde sig som om ytterligare någon hemlighet kunde döljas, genomsöktes en vid ett av skären befintlig sävrugge med det resultatet att ytterligare ett bo, nu med två ägg upptäcktes. Detta blev dock heller inte så långlivat, då en sista kontroll den 6 augusti efter en ovädersnatt gav vid handen att boet var helt försvunnet.

Efter varje besök har den ruvande fågeln setts äntra boet så snart båten befunnit sig på betryg-

Häckande svarthakedopping i Östergötlands ytterskärgård. Överst: Översiktsbild av bopplatsen med skär och öppet hav i bakgrunden. Nere till vänster: fågel på flytande bohög av huvudsakligen blåstång. Nere till höger: bo med ägg.

Breeding Horned Grebe in the outer archipelago of Östergötland. Top: General overview of the nest site with skerries and open sea in the background. Lower left: an adult on the floating nest made of mainly bladder wrack. Lower right: nest with eggs.

gande avstånd, varför man får anta att den korta störning, som kontrollerna onekligen medfört inte påverkat utgången, utan misslyckandena får helt tillskrivas väderlek och därmed sammanhängande

snabba förändringar i vattenståndet, vilket ju är typiskt sommartid för skärgårdsområdet.

Redan första gången, redovisat i Hedenström (1966), spekulerade jag i anledningen till valet

av häckningsbiotop och antog att den redan då påbörjade eutrofieringen av de inre havsvikarna kunde påminna om artens normala uppehållsplatser. Rastande svarthakedoppingar har under både vår- och höstflyttningen nästan årligen observerats i skärgården, men påbörjad och genomförd häckning har varit sällsynt, åtminstone i den rent marina miljö, som var aktuell i det här beskrivna fallet. I *Fågelåret 2006* (sid. 73) redovisas för svarthakedoppingen ett flertal kusthäckningar, bl.a. i Stockholm och Gästrikland. I det förstnämnda framgår att häckning skett, medan det för Gästrikland anges ”26 par utmed kusten”. I ingresstexten talas det dock om häckningar ”på sträckan Gästrikland till Ångermanland”, vilket får tas som intäkt för att det är fråga om kusthäckningar. Söker sig svarthakedoppingen mot nya habitat beroende på att dessa genom förändring anpassats till artens krav eller är de traditionella redan överbefolkade? Många nya s.k. viltvatten har ju anlagts och anammas i det närmaste redan första eller andra året.

Referenser

- Hedenström, L. 1966. Fynd av häckande svarthakedopping (*Popiceps auritus*) i Östergötlands skärgård 1965. *Vår Fågelvärld* 25: 277–278.
- Hedenström, L. 2006. Häckning av svarthakedopping i ytterskärgården 2006. *Vingspegeln* 25: 106–107.

Summary

The normal habitat of the Horned Grebe is eutrophic water bodies, usually small ones, with emergent vegetation. Sometimes it may breed in sheltered bays in the inner parts of archipelagos in the Baltic Sea. In 2006, I found a nest in the exposed outer archipelago, and in 2007 two pairs made several breeding attempts at the same small islets. The first nest in 2007 (with seven eggs) was found on 27 May and another nest was under construction fifty metres away. The nests were heaps of seaweed, particularly bladder wrack *Fucus vesiculosus*, floating in open water. Storms destroyed the nests but the birds built new nests and on 22 June two nests contained five eggs each. These nests were also destroyed by wind and waves. A third attempt in late July also failed. One of the pairs made a fourth attempt, but on 6 August also this nest had disappeared. Although unsuccessful, these breeding attempts are interesting. They may be a consequence of the ongoing eutrophication of the Baltic Sea making even the outer archipelagos attractive for grebes. However, their floating nests are obviously very sensitive and the birds are likely to breed successfully only in summers without storms.

Lars Hedenström,
Skogsvägen 7, 614 32 Söderköping.
E-post: Bubo_bubo@tele2.se